

DISPUTATIO THEOLOGICA

De

Luce Primigenia,

Quam ex

Genes. I. vers. 3, 4, 5.

Luce & Duce Christo,

SUB PRÆSIDIO

VIRI MAXIME REVERENDI, AMPLISSIMI
ET EXCELLENTISSIMI

DN. JOHANNIS MEISNERI,

SS. Theol. D. & P.P. longè celeberrimi, Templi Ca-
thedralis Præpositi meritissimi, Facultatis Theolo-
gicæ Senioris venerandi, Dni. Præceptoris, Patro-
ni, ac Promotoris sui ætatem summa observa-
tia colendi.

publice τῶν συμφιλολογούντων collationi sibi

RESPONDENS

M. GEORGIUS MEIER,

Lunæburg. Facult. Philosoph. Adjunctus.

In Auditorio Majori

Ad diem 20. Martii. A.C. 1662.

EDITIO TERTIA.

WITTENBERGÆ,

Typis CHRISTIANI SCHRÖDTERI, Acad. Typ. A. 1702.

ANTELOQVIUM.

Vod Sol mundo, hoc oculus corpori. Sole
extincto perduntur & perturbantur omnia:
ita omittis oculis, pedes ferme & manus sunt
inutiles. Oculus lucerna omnium membro-
rum ornat totum corpus, ait Divus Chryso-
stomus. Verè equidem, nec non emphaticè. Oculis
spectamus lumen solis & absq; lumine nihil cernere oculis licet.
Omnia lux detegit, è tenebris cuncta protrahit, ornatum rebus
singulis restituit, se tamen ipsam involvisse magis ac ferè subdu-
xisse videtur. Miranda hac est lucis natura, quam medio etiam
die aspectantes, his in terris nunquam perspicimus. Sed quid hoc
novi? Sic per naturam sumus compositi, ut maximè miranda, sè
oculis quotidie sint obvia, facillimè nos transcant. Contra mi-
nimarum quoq; rerum, si quid habeant insoliti, attrahat cura.
Sol spectantem nisi cum deficit, habet neminem, dicente Seneca.
Lunam quis observat, nisi laborantem? Communis hac est o-
mnium oscitantia, qua quis semet ausit excipere? sed vincen-
das nonnunquam est animus & somno excitandus. Agite igitur
cæli tuebimur decus, Solisque ac Luna lucem emisistiis lustra-
bimus oculis, qua de LUCE, ut vocant, PRIMIGENIA cognosci ex
divina revelatione dantur, sub disputationis incudem revoca-
turi. Neque fortean otiosa hac est materia, aut salrim curiosa,
ut jejune nimis judicat Musculus. Commendat eam nobis ipse
Deus gloriosus & ut bonam deprædicat. De bonis autem qui
est sollicitus, non est otiosus. Tu ergo, bone JESU, lux mundi
unica, tuam quasumus emitte lucem & veritatem, ut oculi no-
stri illuminati, mens nostra gratie radiis illustrata, in tua luce
videant lucem. Fiat! fiat!

THESIS I.

PHYSICUS, quâ talis, uti de Luce Primigenia ex natura nihil novit: ita etiam de eâdem disputare nequit; si autem Physicæ eam inscribit, μεταβαλον εις αλλο γένος non effugit.

Ἐκθεσις.

§. 1. Vexata est inter Theologos de genuino Philosophiæ in Theologia usu controversia. Medium circa eam qui tenent invenies paucos, extrema qui sectantur, plurimos. Excedunt 1. CALVINIANI, qui Philosophiam si non Theologiæ præferunt, certe ad latus ei collocant. Sic Goclenius parte 1. Miscell. in præf. commonef. fidem, ait, à ratione stabiliri. Barth. Keckermannus lib. 1. Syst. Theol. cap. 4. p. 57. Deus, inquit, lucem Spiritus S. sui per duas illas planè divinas disciplinas, Metaphysicam & Logicam, in mentibus hominum, vult accendere. Quæ hac de re sit sententia aliorum ex Vorstio disp. 15. Anri-Pap. Petro Martyre sup. lib. Reg. Zwingliò in colloq. Marp. Philippo Mornæo lib. de verit. Relig. Christ. c. 5. Vedelio in Rationali, aliisque satis apparet. De Scaligero etiam satis est notum, quod suas, quas scripsit, Exercitationes Biblia appellitare, nihil sit veritus. Calvinianis 2. succenturiantur PHOTINIANI, Philosophiam exhibere regulam, normam ac principium dogmatum, fidei, ac mysteriorum asserentes. Nihil credi potest, impia vox est Schlingingii disp. de Trin. contra B. Meisnerum p. 125. quod à ratione capi & intelligi nequeat. Et Socinus: nullo modo dicit, verum esse potest, cui ratio, sensusque communis repugnat de autorit. Script. p. 24. Confer Ostrodom in Instit. p. 24. Catechesin Raccoviens. Smalziura in præfat. contra Franzium. Non longè ab his recedunt 3. PONTIFICII. Videatur Bellarminus lib. 2. de justit. c. 7. & lib. 3. de Evchar. c. 22. Petrus Asoto assert. Cathol. fidei p. 84. Dionysius Petavius proleg. de dogmat. Theol. c. 3. alii. Deficiunt contra, qui partim cum Hoffmannianis, Cramero, Schillingio, Slutero Philosophiam contrariati statuunt Theologiæ, quam sententiam quoque incurstat Paulus Slevoigt in pervigilio de dissidio Theologi & Philosophi: partim cum Gvilielmo Amefio Th. D. in disputatione Theologica Anno 1632, Lugduni edita, & Anno 1640. Hannoveriæ recusa, Me-

sâ, Metaphysicam vanitatis, impietatis, & nescio quorum criminum insinulant. Si de hac, inquit Amesius, Theologia (Metaphysica) iudicium ferendum sit, prout ab Aristotele, Metaphysicorum Papa docetur, impietatis crimini subduci nullo modo potest, quia rerum humanarum & providentiam & scientiam 12. Met. Deo auferens, & necessitatem naturalem in agendo & volendo ei tribuens, fundamentum religionis penitus evertit.

§. 2. Tot & tanti sunt, verum qui Philosophiæ usum in abusum abripiunt pessimum. Sed

Ufus habet laudem, crimen abusus habet.

Missis itaque exorbitantium sententiis & ad viros longè clarissimos, à quibus illorum *Φυλακίας* jam satis est factum, legentibus remis-
sis, de medio saltem circa præsentem materiam tenendo pauca prælibasse juvat. Videatur interim Philosophia sobria Meisneri parte 1. Gener. de usu Phil. in Theol. B. D. Jac. Martini de principio fidei, & in Rationali. Magnificus D. Jacobus Wellerus parte 1. Anatomiaë Massonii disp. 4. Plur. Rev. Da. D. Abraham Calovius, Præceptor meus æternum devenerandus Tom. 1. Syst. Theol. proleg. de natura Theol. q. 14. pag. 67. & cap. 3. de Revel. divina sc. 2. q. 6. p. 38. Ebelius in disp. de veritate primæ Philosophiæ. Sed redeo ad viam mediam. Scilicet extra dubitationis aleam, ipso etiam Amesio contra semetipsum l. c. h. 7. §. 4. non dissentiente, ducò possum, rationem, & quæ ei superstructa est, Philosophiam, ad intelligendam Scripturam S. & res Theologicas quoque recte tradendas non utilem tantum, sed & propemodum esse necessariam. Nam præterquam quod illa recte loquendi & argumentandi præbet instrumenta, tales simul tradit terminos, regulas & axiomata suppeditat generalia, quorum sicuti in omnibus aliis disciplinis, ita & cum primis in Theologia usus longè est maximus. Supponit enim Theologus solidam terminorum transcendentalium, ut sunt substantia, persona, suppositum, subsistentia, communicatio, causa, necessitas, distinctio realis, modalis, accidens, relatio &c. cognitionem, supponit inquam, & ob Scripturæ explicationem, & multarum controversiarum decisionem. Mediante enim Philosophia Theologus ad sequentes, quæ hinc inde recipiuntur, controversias, v. g. An personæ divinitatis in creatione ac regeneratione sint tres causæ sociæ? An propria divina possint Christo homini communi-

municari? an Deus sit causa peccati per accidens? imo ad infinitas alias non malè dabit responsum. Applicari igitur termini Philosophici, & axiomata ejus generalia ad res sacras possunt, modo cautè, prudenter ac debito & competenti modo, non Calviniano & Scholasticorum morè istud fiat. Nam 1. non in materialitate ac impuritate sua, sed in justa formalitate & universalitate axiomata istiusmodi ad res divinas veniunt applicanda. 2. Usus illorum esse saltim debet ministerialis, non verò magisterialis aut normalis. 3. Seqvantur, non præcedant probationes Theologicas, uti de his prolixius alibi disputavimus. Benè hanc in rem B. D. Chemnitius in L. de Deo, q. 6. p. 21. *Non initium faciendum est à naturali notitia. Sed 1. mens confirmanda est ex verbo Dei & illustribus testimoniis, in quibus se Deus generi humano peculiariter patefecit. Postea utiliter potest addi consideratio Philosophicarum demonstrationum;* 2. *Notitia naturalis debet subordinari divine revelationi in verbo, ita, ut sicubi dissentiat vel pugnet, cedat naturalis divine. Quæ etiam in illis, in quibus consentiunt, robor & certitudinem addit naturali.*

§. 3. Hæc verò dum brevibus, datà in præsentii theoremate, ansà de verò Philosophiam ad res sacras applicandi modo disputamus, non ipsas statim res in Scriptura S. traditas, quatenus revelatæ sunt, à quolibet proxiis doceri ac proponi posse adferimus. Nam sicuti duo hominibus à DEO libri sunt aperti, alter Naturæ, alter verò Scripturæ: ita utrique etiam idem tanquam iustissimus arbiter dedit quod est suum. Distincta Hic voluit omnia, non permixta aut confusa. Distincta (α) *Ratione Objecti.* Hinc in Naturæ libro res exhibuit naturales, ad quas cognoscibile spectat Philosophicum: in Scripturæ autem libro res proposuit Theologicas & supernaturales. (β) *Ratione principii.* Res enim naturales pro principio agnoscunt lumen rationis: supernaturales verò & quæ ex Naturæ libro non constant, lumen revelationis. (γ) *Ratione finis ultimi.* Res Naturales adeoque & Philosophicæ ad suum tendunt finem; qui est Summum Bonum naturale & Philosophicum, nec non temporarium: res divinæ autem & supernaturales pro fine habent ultimo Summum Bonum Theologicum, quod perpetuum est & æternum. (δ) *Ratione effectus.* Res enim naturales vel scientiam, vel probabilem opinionem; supernaturales verò & divinitus revelatæ fidem gignunt. Quibus stantibus, Philosophus quæ talis,

ralis, cum pro repræsentativo Scibilis sui fundamento solam & unicam habeat naturam, res Theologicas, quatenus sunt ex revelatione, solo Philosophico habitu assequi nequaquam potest. Nam sicut Politica non res docet Mathematicas, nec Mathesis, etiam exquisitissima, quicquam tradit de politicis: Sicut item habitus Physicæ non intelliguntur moralia, nec habitus Ethicæ Physicæ: simili planè modo Philosophia, utur ipsa quoque præclarum DEI donum sit, nec minus quàm Theologia à DEO, honorum omnium auctore & datore profecta, de rebus Theologicis, quæ talibus, nihil vel intelligit vel docet. Quando verò de rebus supernaturalibus vel naturalibus etiam, sed ut divinitus revelatæ sunt, tradit vel proponit quippiam, tunc terminos disciplinæ suæ egreditur, & alium habitum, Theologicum scilicet induit. Quod autem de Philosophia dixi, idem etiam de Philosopho, quæ tali, asserendum, cum conjugata sint conjugatorum consequentia. Esto igitur ex dictis noster *φιλοσόφος*: Philosophus, ut talis, dogmata Philosophica & naturalia quæ talia, ex revelatione supernaturali deducere, ac probare nec potest, nec debet.

§. 4. De Philosopho autem in genere quod fuit monitum, de Physico, ob præsentem, quam tractamus, materiam fultus paulò est deducendum. *Physicus nempe, ut talis, doctrinam de LUCE PRIMIGENIA naturaliter sibi incognitam, in Physicam, disciplinam naturalem, ex Scriptura S. transferre jure merito non potest, multò minus inde translata ex revelatione divina deducere, deductamque stabilire ac confirmare.* Probo assertum I, quia sicut accurata cujusque rei notitia in qualibet disciplina ex propriis hauritur principiis: hæc quoque ex proprio ac domestico, non communi atque extraneo principio debet deduci. Principia enim sunt propria ejus, quod demonstratur. Rationem eleganter hæc exprimit B. D. J. Martini, Vir in antiquissima olim nobilissimaque Philosophia versatissimus, in instit. Log. lib. 5. de demonstrat. p. 621. *debent, inquit, præcepta unius cujusque artis esse συσπένει ἢ ὁμογενῆ ejusdem: non ἕτερογενῆ diversæ generis ac nature.* Ut in Theologia doctrina hominum cum doctrina Sp. S. non est confundenda 1. Cor. 2. v. 13. &c. In Physicis non Mathematica, sed Physica principia usurpanda sunt lib. 1. de celo c. 7. textu 16. à Geometria abste omne ἀνωτέραν, à Musica exulet omne ὑποθημῶν, Sunt quidem quædam principia communia, tamen quando in Scien-
tis

ius usurpantur, appropriari subiecto debent, id est, ad illud coarctari, ac sine principis, propriis ad demonstrandum non sufficiunt. II. Secus committitur εἰς ἄλλο γένος μεταβάσις. At vero οὐκ ἔστιν ἐξ ἄλλο γένος μεταβάσις δεῖξαι, ut habet Aristoteles lib. 2. Post. Anal. c. 7. t. 19. p. m. 187. id est, ut habet interpretatio laudati B. J. Martini loco laudato c. 7. p. 617. *Non licet in demonstrationibus de genere in aliud genus migrare.* At, inquit, Physicus lucem primigeniam demonstrans ex Scriptura S. non committit εἰς ἄλλο γένος μεταβάσις. Committit maximè. Do demonstrandi. Aristoteles loco citato de ista μεταβάσις tractans subicit per τὸ γένος nihil intelligi aliud, quàm subiectum disciplinæ, adeoq; tunc vitiosum istum fieri transitum docet, quando subiectum unius disciplinæ sub propria formali ratione, consideratum in aliam transcendit disciplinam, sub eadem ista ratione formali. Idque ibidem Aristoteles ostendit exemplo conclusionis Geometricæ, quæ Arithmetica demonstratione sine vitioso isto transitu confici nequit. Hæc Aristoteles Philosophorum coprophæus, cuius testimonium veluti gentilis si nullius forte videtur ponderis, adducam rursus testimonium Philosophi illius inter Christianos olim celebratissimi B. D. J. Martini. Ita verò ille l. c. p. 618. *Tria sunt in demonstratione, affectio, genus, subiectum sive ὑποκειμενον, de quo affectio est demonstranda, & tandem axiomata, per quæ fit demonstratio. Si igitur hæc nabi ἀντὶ coherere debent, non licebit alius subiecti principia aut affectiones sumere pro propriis affectionibus & principis. Et notandum hoc loco diligenter est, quod μεταβάσις εἰς ἄλλο γένος dupliciter fiat (1) cum solum medium transfertur ad alicuius Scientiæ conclusionem integram demonstrandam, v. g. si de triangulo quis demonstrat tres angulos æquales esse duobus rectis per medium desumptum ex Arithmetica. (2) Cum & medium & affectio transfertur, ut si de triangulo demonstrat affectionem Arithmeticam per medium Arithmeticum.* Nonne autem Physicus, demonstrans lucem primigeniam ex Scriptura, de illa affectionem, quam ipsi adsignat Sola Scriptura, & per medium, quod itidem est revelatio, demonstrat? Sed fortassis omne trinum perfectum. Addamus itaque simul auctoritatem Viri Plur. Rev. D. Dannhaueri. Hic prolixè & ex professo de vitioso hocce transitu scriptitans in idea boni disp. scd. 2. cap. 4. art. 1. pag. 319. seq. quatuor ponit istius μεταβάσις requisita (α) ut subiectum (nempe Physicum, non Logicum) cui peregrina

111116

num principium adhibetur, planè sit diversum ac oppositum subjecto il-
 lius scientiæ, in quo illud principium est domi, quo pacto diversa sunt nu-
 merus & quantitas continua, quorum ille Arithmeticæ, hæc Geometria
 subijcitur. Applicentur ad thesî: Physicus, quâ talis, quando lu-
 cem primævam sibi naturaliter incognitam in suam transfert phy-
 sicam ejusque & existentiam & essentiam ex foliis Sacri Codicis au-
 toritate ostendit, anne tale tractat objectum, quod continetur sub
 propria objecti Physici formalitate? Minime, aliud enim est corpus
 naturaliter cognoscibile: & aliud corpus supernaturaliter cognosci-
 bile. Aliud est cognosci ex solo libro Naturæ: & aliud cognosci
 ex solo libro Scripturæ. Quæ duo cum sint opposita contradic-
 riè, de uno eodemque simul affirmari nequaquam valent. Requir-
 rit Cl. Danhauerus, (B) *ut principium μεταβάσεως verum sit, non fal-
 sum.* Fiat ad thesî applicatio. Estne principium Scripturæ, nemp-
 lumen revelationis verum? Verò est verius, quod si negas, Parthis
 ac Crætenibus longè eris mendacior. Requirat (γ) *ut demonstra-
 tionis gratia ejusmodi principia afferantur.* At quo alias sine Physi-
 cus, ut talis, lucem primigeniam ex Scriptura probare intendit? *P*
 Certe ut eam vere dari, & h. c. vel isto modo dari aliis demonstrer.
 Requirat (δ) *ut sit principium.* Fiat itidem applicatio. Quæro, an-
 non revelatio supernaturalis principium est peregrinum? Nega si
 placet, & hospes eris in utroque. Concludit Clar. Danhauerus, &
 ex collocatis principiis talem format *μεταβάσεως* vitiosæ definitio-
 nem, *quod sit talis transitus, in quo quispiam ex principio verissimo qui-
 dem, peregrino tamen, demonstrare conatur affectionem de subjecto diver-
 so ac opposito.* Fiat iterum ad præsens theorema applicatio: Phy-
 sicus ut talis, primævæ lucis existentiam & essentiam ex Sacra Pro-
 phans Scriptura, ex principio omnium verissimo, sed peregrino, de-
 monstrat affectionem (ut quod sit materia stellarum, quod primo
 die sit creata, quod discriminari à nocte diem) de sub-*cto* (for-
 maliter) diverso & opposito. Ergo Physicus ut talis eo ipso vitio-
 sum committit de genere in genus transitum. Quam conclusionem
 probo III. quia qualia sunt principia probandi, talis quoque emer-
 git conclusio. Si principia sunt naturalia & certa, talis etiam inde
 oritur conclusio scientifica; sin vero principium sit revelationis su-
 pernaturalis, non potest alia inde deduci conclusio, quam quæ sit
 supernaturalis revelationis, quæ ideo etiam non in hominis, sed
 in

in folius Dei revelantis autoritatem venit resolvenda. Talis autem conclusio non pertinet ad Physicum, qua talem, sed ad Theologum, qui vi suæ vocationis & juxta articulum 14. Augustinæ confessionis Scripturam Sacram publicè interpretari & tradere debet.

§. 5. Sed excipiendæ sunt, quas pars adversa intorquet, tragulæ. Obvertunt I. *Hoc modo Physicum Christianum relegari ad tenebras gentiliti, & ex sano reddi malè sanum, infelici planè usque in oq. Phos.* Resp. Bona verba quæso, à statu controversiæ abertas, hæc si objectas, Non quæritur (a) annon Physicus Sacrum legere debeat codice? Quis te à sacro hoc avocaret studio? Lege, relege, & in sœcum & sanguinem, sed ut decet, verte. Neque (β) quæritur, an lecta in Sacro codice Physicus ad suum scopum aliquo modo possit applicare & veritatem cum veritate conferre. Cum enim Deus sibi non contradicat, hinc & Physica Scripturæ non debet opponi, sed subordinari, ut inde ea, quæ sunt naturalia, & quæ sunt supernaturalia, possis dignoscere. Neque (γ) de Physico Christiano nobis est sermo, sed (δ) de Physico ut tali. Sed quis, inquires, mihi dabit Physicum ut sic, vel Physicum ut talem? Dabo non quidem corporis, sed mentis oculis conspiciendum. Notum nempe est, duos dari Physicos, gentilem alterum, alterum Christianum. Uterque salutatur Physicus. Ergo dabitur, in quo conveniant, & quidem ratione formæ denominantis, quæ est Physica, id est, Scientia corporis naturalis, quæ talis. Abstrahere ergo non re, sed mente, non negativè, sed positivè.

Abstrahere sic, Physicus si cupis esse bonus.

Sed quid multis? Esto argumentum: *Physicus lucem primigeniam probans ex Scriptura Sacra, aut probat eam ut Philosophus: aut ut Theologus.* Non certè ut Philosophus, quia hic ut talis, de luce primigenia ex sola rationis lumine nihil quicquam novit. E. ut Theologus, quod est contra Philosophi, quæ talis, officium. Sed opponitur 2. Scripturam Sacram esse librum, non disciplinam. Resp. 1. Liber est & quidem omnibus communis, sed quo modo? numquid ut ex libro Scripturæ probentur humana quæ talia? non hic profecto libri illius est finis, sed semper salus hominis per notitiam Dei acquirenda. Joh. 20. v. 31. Sacræ literæ possunt nos σοφισαί εις σωτηρίαν 2. Tim. 3. v. 15. efficiunt ut Lucifer oriatur in cordibus nostris 2. Pet. 1. v. 19. 20. nos ædificant Rom. 4. v. 23. ut discamus Dei leges Ezech.

43. v. 11. Scrutari has tenemur *γῆρ Φαῖς* Joh. 7. v. 39. sed quid in illis?
 1. Christum, ut salutis causam & Dei Filium. Esa. 53. Joh. 17. v. 3. Philip. 3. v. 10. 2. Studium piæ vitæ, Pl. 119. per totum. 3. Patientiam, spem, consolationem &c. Rom. 15. v. 3. II. Habet sacer ille liber proprium objectum, non secus ac liber Naturæ, proprium itidem habet principium, nec non finem maximè proprium. Quæ omnia Physicus quæ talis, lucem primæviam demonstrans ex Scriptura, aut facit communia, quod fit pessimè, aut vitiosum committit transitum, quod ex hætenus disputatis est manifestum. Et 3. quo tandem jure id quod planè autoritatis est divinæ, inauspicata istac *μεταμορφώσεται* in autoritatem transmutatur Philosophicam & humanam? Objici posset 3. *Quodcumque, est corpus naturale, de eo rectè agit Physicus.*

Lux primigenia est corpus naturale. E.

Resp. Limitanda est Major hunc in modum: Quodcumque est corpus naturale, de eo agit Physicus, quatenus nempe illud ex lumine rationis, & principiis Physicis cognosci ac probari potest. Secus dari instantia potest de homine naturaliter corrupto per peccatum, naturaliter inquam, non essentialiter. De tali homine, cum post lapsum alius, qui merus homo est, non detur, itidem tractare deberet Physicus. Sed quia status peccati Physico qua tali, est ignotus, hinc non de homine naturali corrupto, sed tantum de homine, quatenus corpus naturale habet, præcipit, cæteris ad Theologum remissis. *Dicitur*: Corruptio ista spectat ad mores. Esto manet data instantia, quæ hoc pacto saltim ab Ethico desumpta ita inferenda: Ethicus, qua talis, agit de vitiis moralibus, ergone etiam tractat de illis, quatenus ex Scriptura hominem & originali vitio infectum, & actuali deditum addiscimus. Negabit Ethicus, ut est Philosophus Practicus, & rectè. Sed hæc de præsentri Theoremate rudi minerva disseruisse hac vice sufficiant. Sit igitur

THESIS II.

Lux PRIMIGENIA erat corpus simplex, lucidum & luminosum, primo mundi die a Deo, post indigestam cæli terræq; molem immediatè ex nihilo productum, ut diem ac noctem discriminaret, potentiâ diaphanum opacum & tenebras actu illuminaret, & stellarum materia existeret.

Ejus

Ἐξομοίωσις.

§. I. Nominis est præmittenda evolutio, quia illò non probè cognito, vix ac ne vix quidem rei illucescit dignitas. Notetur ergo circa Onomatologiam i. *Etymologia*. Lux PRIMIGENIA vox est complexa. Lux non dicitur à græco Φλόξ, flamma, neque commodè derivatur vel ex λευκή, quod lux alba sit, vel ex λάξ solvo, quod solvat ac discutiat aëris crassitiam; sed potius vel à λῆξ, quæ vox attestante Scaligero de subtili, exerc. t. n. t. notat vim, quæ est in corpore lucido: vel à λύκη, quod vocabulum summum mane seu diluculum significat, & dicitur lux prima, quia Solis præcedit ortum. Triplex autem datur tempus matutinum, aliud vocatur *sum-
mum mane*, item crepusculum matutinum, Græcis ἑσπερινὸν βαρὺ, item λευκὸς φως dictum, estque pars adhuc nocti multæ permixta, & omnino debilis: aliud appellatur *diluculum*, vel aurora. Græcis ἠώς, item ἑσπερινὸν simpliciter, nec non ἀσγή, quæ tenebris jam depulsis & luce victis ipsa cum die illucescit: aliud est *mane proprie sic dictum*, quando cum elevatione & ortu Solis conjungitur, & cum justa Perſium satyr. 3.

— — jam clarum mane fenestras

intrat

PRIMIGENIA salutatur, vel, quod sit primum quasi lucis genus ex alio non habens originem, sed lucem aliis luminaribus communicans, sicut & semina primigenia appellantur, quæ ipsa dedit natura, inde etiam stellarum genitrix dici potest: vel, quod in oppositione ad lucem accidentalem à Deo O. M. primum velut genita sit & producta. II. *Homonymia*. LUX accipitur (a) *Philologicè*, & sic iterum partim *effectivè*, pro ipso die. Ita A. Gellius lib. t. c. 29. *Sæpius alba luce*, id est, die proficiscimur. Et Cicero pro Milone: *Centesima*, ait, *hæc lux est ab interitu Clodii*: partim *significativè*, pro vita, Sic dicimur frui usura lucis. Quæ acceptio etiam reperitur Jobi 3. v. 20. Unde phrasîs Scripturæ, *videre lucem*, est vivere & nasci vivum. Job. 3. v. 16. Confer *Pf. 56. v. 14.* partim *blanditivè*, quo sensu Comicus ait: *Mea lux, meum corculum.* (b) *Physicè*, & sic iterum accipi solet tum *qualificativè*, prout dicitur qualitas corporis lucidi: tum *substantivè*, pro substantia luminosa, qualis etiam à nonnullis Physicis vocatur lux primigenia, de qua in præsentî tractamus, non ad *Physicum*, sed ad *Theologum* ejus tractationem referentes. Un-

de

de (γ) vox Lucis accipitur *Theologicè*, & quædam vel *in sensu proprio*, pro accidente seu qualitate corporis lucidi, ut Eccles. 11. v. 7. Dulcis est lux, & in pluribus locis aliis: vel in sensu *figurato*, quatenus respicit 1. DEI ὁσιον. Sic ille appellatur lux 1. Joh. 1. v. 5. quo ipso majestas, sanctitas, perfectio & beatitudo ejus notatur. Sic Paulus 1. Tim. 6. v. 16. Deum dicit inhabitare Φῶς ἀπερίοτον, lucem inaccessibilem, id est in ea gloria, majestate ac felicitate agere, quam nulla creatura vel habere, vel comprehendere potest. Et Jacobus c. 1. v. 17. Deum vocat Patrem luminum. Imò ipse Christus in specie vocatur lux, non ratione essentiali solum divinæ & personæ à Patre distinctæ, sed ratione officii, beneficiorum & operationum. Esaiæ 9. v. 2. c. 42. v. 6. Matt. 4. v. 16. Luc. 2. v. 32. Joh. 1. v. 4. & passim in Sacra pagina. Vide B. D. Glasium in Phil. Sacr. Rhet. S. tract. 1. c. 8. p. 1172. & c. 15. p. 1213. 2. DEI ἐπέφαιεν & operationem tum in spiritualibus, ut cum Pfalter ait, Dominus est lux mea, id est talis, qui veram gratiæ & salutis lucem præstat Ps. 27. v. 1. Et hoc modo variè iterum usurpatur, *max* enim notat gratiam & benevolentiam DEI Pl. 80. v. 4. Prov. 16. v. 15. *max* mysterium salutis seu doctrinæ cælestis patefactionem Ps. 41. v. 3. Pl. 67. v. 2 *max* æternam glorificationem Esa. 60. v. 19. 20. Confer B. D. J. Martini in parte post. disp. Theol. Schol. contra Becanum disp. 6. & D. Joh. Botfacci moralia sub tit. *Lumen* p. 554. tum in corporalibus. Sic nomine lucis venit *metonymicè*, per metonymiam signi, *vita*, quo de supra, per metonymiam subjecti vel sol, Jobi 31. v. 26. cap. 37. v. 20. Habac. 3. v. 4. Unde & Apollo O-zus seu Horus dicitur: *vel ignis*, quia hic unà cum calore præbet lucem Marci 14. v. 54. *Synecdochicè* lux sumitur pro luce matutina seu diluculo vel mane, Nehem. 8. v. 4. *metaphoricè*, pro lætitiæ & omnis generis bonis, uti Esa. 60. v. 1. prov. 16. v. 15. Hic loci à nobis sumuntur *metonymicè*, quatenus per metonymiam subjecti pro adjuncto notat lucem *primigeniam*, quæ est secundum primæ diei ἡμερᾶς ἐξουσία. Gen. 1. v. 3. Ela. 45. v. 7. 2. Cor. 4. v. 6. III. *Synonymia*. Ebraicè dicitur לֵחַי ex Radice לָחַי luxit, illoxit sicut aurora, cujus variam in Scripturis acceptionem ex parte vidimus. Confer Hottingerum in examine operum diei primi q. 38. p. 57. Malè autem hæc vox à Zanchio lib. 1. de operibus sex dierum c. 2. d. 10. vertitur per τὸ late-re, cum ipse nullam etymii hujus inveniat rationem. Quid? quod contradicção sit in adjecto, lucem dicere à latendo, observante B.

D. J. Martini loco adducto. *Grecis* lux primæva dicitur *πρωτογενής*, item *Φῶς πρωτόγονον, δευτέρον*. *Latini* appellant lucem substantialem, lucem corporalem & sensibilem, lucem primævam, quod in primò statim ævo fuerit condita; lucem stellarum &c.

§. 2. *Pragmatologiam* aggredimur, circa quam notandus I. *Conceptus genericus*, qui est *corpus simplex lucidum*. *Corpus* est, quia est substantia materiâ & formâ constans, quod in *Hexaëmero* satis dilucidè ostendit Sanctus historicus *Moses* *Genes. 1. v. 3. וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר*. In quibus verbis expressè innuitur 1. quod lux primigenia sit terminus creationis immediatè Deum agnoscens Creatorem. Quicquid autem ita se habet, non certè accidens, sed substantia est, uti rectè disputant *Physici*. Quod 2. innuit verbum, quo utitur *Moses*, *וַיְהִי* existit, quod emphaticum planè est, notans existentiam *ἐμφανῶς*, uti *Exod. 3. v. 14.* ubi de *Dei* essentia usurpatur. Imò ut annotat loco citato *B. D. Martini* vocabulum *וַיְהִי* est lectu retrogradum, quia existentia debet sibi esse similis. 3. quia inter primæ diei *ἡμερησίων* recensetur, qualia non accidentia, sed substantiæ sunt, cum hæ propriè dicantur creari, id quod ex toto *hexaëmero* videre est. 4. quia idem innuit massæ informis ex terra & aqua constantis analogiâ. Ut enim massa illa terram postea dedit & aquam: ita lux primigenia dedit luminaria quarto postmodum die firmamento affixa. 5. quia ipsis tenebris opponitur & dierum ac noctium vicissitudinem cum iis constituisse dicitur, ex quo non immeritò contigit *B. D. David Runge* in comment. in cap. 1. *Genes. p. 14.* simplicissimum & textui accommodatissimum esse, lucem hanc intelligere de luce corporali. Substantia ergo fuit, non incorporea, sed corporea, quia, 6. non rectè corporis ei adscribuntur affectiones, ut est (1) *Quantitas*, quæ materiam insequitur. Erat nempe lux primigenia non tantum extensa, & in stellas, ut patebit infra, est distributa, sed & ipsa stellarum materiam reddidit quantam. (2) *Mobilitas*. Quicquid vero est mobile, illud non nuda debet esse qualitas, sed res, quæ possit motum recipere. Et licet modum hujus mobilitatis exprimere non possumus, de quo variæ auctorum occurrunt sententiæ, tamen inde non statim ipse lucis primævæ motus venit negandus. Nisi enim corpori luminoso tribuamus motum, necesse est lumen per totam illam molem simul undiqueque emeruisse, nec non deinceps evanidisse

fe

se in nihilum, ut matutini & vespertini temporis termini, iisque interposita nox haberi posset. Ut tacream sequi alias, longè aliam fuisse diluculi, crepusculi diei noctisque rationem, quam nunc est, necessariò die quarto, quo Sol est ortus in altero hemisphario geminam diem, in altero duplicatam noctem confecisset. Unde iure rejicimus Damasceni lib. 2. & Basili homilia 2. Hexæm. sententiam, de emissionè & contractione Dei jussu factam, quo de infra pluribus. Placet interim de motu hujus lucis sententia B. Megalandri Lutheri, qui lucem illam veram fuisse lucem statuit, quæ motu suo circumferretur sic, ut Solis lumen circumferretur. 3. *Localitas*. Divisit quippe Deus lucem hanc à tenebris, ut suum repletet spacium, cui etiam fuit æqualis. 4. *Temporalitas*. Quod enim in primæva lucis creatione adfuit tempus, disertè itidem Sanctus testatur Historicus Moses, quando subjungit, Cosmoplasten Deum non lucem hanc tantum appellitasse diem, sed jussisse etiam eandem suæ presentia diem, absentia verò noctem efficere. Ubi autem dies, ibi etiam est tempus, cujus dies est pars. Sed quid ergo, inquires, opus erat creare Solem, si lux primæva efficere potuit diem? *Lucis & Ætæ*. Deus dixit, cui ita complacuit. Cætera suo loco adjiciemus, sic jam ex dictis argumentum:

*Quicquid quantum, physice mobile, locale & temporale est,
illud corpus sit necessum est.*

Atqui lux primigenia ita se habet: Ergo est corpus.

Porro à nobis dicitur Corpus SIMPLEX, non in sensu Metaphysico, & in genere entium, ac si omnem omninò neget materiam; sed in sensu Physico, & in genere corporum, prout materiam admittit simplicem, sed negat mixtam, quæ partim ex elementis, partim ex principis chymicis est composita. Unde & ingenerabilis dici potest, & incorruptibilis. Non ergo ex adductis inferitur: Si lux primigenia est simplex. Ergo est essentia Spiritualis. Nam etiam si illam dicamus omnia reliqua corpora naturalia simplicitate antecedere, adeoque corpus esse simplicissimum, cum sine dubio etiam in corporibus simplicitatis admittendi sint gradus, non secus, atque in Spiritibus, nondum tamen illa erit Spiritus, quia simplex appellatur, non in genere omnis entis, sed corporum solummodò naturalium, unde etiam non Spiritus, sed corpus simplex salutarè. Tandem corpus dicitur LUCIDUM & luminosum, quia lumen de se par-

spargit & illuminat. Est enim lumen lucidi corporis effectum, imago seu species in perspicuo corpore à luce & radiis emanans inque latum diffusa. II. *Conceptus differentialis* exhibet (a) *Causam efficientem*, quæ est Deus gloriosus, Hic dixit: Fiat lux, & facta est lux וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַלְּוָי וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַלְּוָי inquit Moses. Ubi per illud dixit non tantum notatur verbum mandati, sed & hypostaticum. Quia enim Deus non mandat, aut operatur nisi per λόγον ἑωσται πικόν, per quem πάντα ἐγένετο, & ἡ ζωὴ αὐτὸ ἐγένετο ἀδὲ ἐν, ὃ γέγονεν Joh. i. v. 3. idcirco verbum DIXIT, hic loci, ubi de rerum agitur creatione, ita venit intelligendum, ut tum verbum, quo DEUS Pater dixit, indigiteretur, verbum nempe illud ἑωσται πικόν, per quod & loquitur & operatur Pater & sine quo nec loquitur, nec operatur; tum Verbum quod dixit vel foetus est, λόγος scil. ἑωσται πικόν, verbum mandati, iussus & nutus divinus, uti cum nos loquimur verbum externum oris, illud non est sine verbo interno mentis. Unde si plene illud explicandum sit, (verba refero Plur. Rev. Dn. D. Calovii in dictato in Genesim commentario ad hunc locum) *quidnam sit τὸ Homo dicit vel loquitur*, dicere hoc non sit, quod homo lingua formet articulatam vocem, sed quod homo verbum mentis, quod animo concipit, externa voce proloquatur & effert. Neg, tamen id eo ejusdem vocis gemina significatio infertur, sed verbum internum externo declaratur: Ita cum Deus dixit: fiat lux, etsi non verbum mandati tantum, sed etiam verbum illud hypostaticum, Filius Dei, intelligatur, manet una vocis significatio, quæ plene ita explicatur, quod DEUS per verbum τὸ æternum & consubstantiale Filium suum mandavit, ut lux fieret, quia hypostaticum illud verbum dicendo manifestatur, quod nempe Pater sit dicens, à quo procedit, vel oritur verbum ἑωσται πικόν, Filius sit verbum, quod à Patre ab æterno procedit, per quod loquendo, mandando & creando, quia dicere Dei est facere, ab ipsa producta sunt omnia. Et hanc explicationem ut genuinam loca testantur in Scripturis parallela Ps. 33. v. 6. Joh. i. v. 2. 3. Prov. 8. v. 23. 32. Quæras ulterius, quomodo ex illo וַיִּבְרָא probati possit verbum hypostaticum? Resp. non ex objecto, id enim fuit illud, quod dicitur creatum; neque ex actu vel ipso mandati verbo, id enim suo modo fuit ἑωσται πικόν, & liberum; sed ut bene in hunc locum monet Dn. D. Augustus Varenius in decad. Mos. p. 41. ex propositionis, Dixit Elohim, subiecto & prædicati connotato. Confer Esa. 45. v. 7. ubi Deus semetipsum lucis hujus formatorum, appellat. (β) Notamus ex descriptione temporis

lux quoque, immediate ex nihilo creata esse: (8) Differentia sicuti effectum & finem. Hic itidem varius est i. diem discriminare à nocte. Eleganter hoc lucis primæ officium hæc descripsit Tom. 3. Syst. Theol. art. 5. cap. 2. p. 938. Exc. D. Calovius: *Ante creationem Solis, discrimen dierum ac noctium factum est, non per emissionem & contractionem radiorum, quæ Basilii & Damasceni est sententia (quos etiam sequitur Thomas parte I. Summæ Theol. q. 6. art. 4. p. m. 126) sed per motum tumine corporis lucis primigeniæ, quod ita circa rudem molem motum, ut accessu suo diem, recessu verò noctem induxerit, & 24. horarum spacio ad eundem terminum redierit. Unde primus dies naturalis factus tenebris per horas 12. durantibus ante lucem conditam, quæ prima nox fuit. Ubi verò lux à Deo crearetur, mane primum exortum, & per reliquas spatii 12. horas diffusâ luce ac motu, neq. dum absolutò cursu tenebræ redirent, dies prima constituta est.* Aliter hoc lucis primæ officium explicat Cornelius à Lapide in comm. in cap. 1. Gen. p. 40. quando adfruit lucidam hoc corpus primo mundi triduo, scil. antequam quarto die crearetur sol, ab Angelo motum fuisse ex Oriente in occidentem, atq. eodem modo & tempore, quo Sol scil. viginti quatuor horis utrumq. cali hemispherium circumgyrasset & illuminasset. Sed quærimus nos, unde novit Cornelius à Lapide. Angelorum id fuisse officii? Sanè neq. ex Scriptura neq. ex Natura quibus tacentibus, frustra garrit de tali Angelorum officio Cornelius. Et quomodo primum illud corpus lucidum non potuit vi propriæ naturæ ac virtute intrinsicâ moveri, cum Sol & reliquæ stellæ hodiè ita moveantur, neq. ullo motore extrinseco indigeant? Sacras si inspicimus pandectas, illas motum corporû cælestium ad Deum ejusq. ordinationem referre deprehendimus. Ille diluculo præcipit & Luciferum in tempore producit, ac vesperum surgere facit, ut habetur Jobi. 8. v. 12. Nullius hic fit motoris Angeli mentio. Habuit igitur lux illa procul dubio eundem motum circulaarem, circa rudem illam massam, quia fuit vice Solis, quem hodie Sol cursu suo observat. Notanda hæc sunt, quæ habet B. Sperlinsius verba, in instit. Physf. lib. 3. c. 4. p. m. 322. *Lux primæva dabet diem primum, secundum, tertium. At quarto demum formabantur luminaria in expansione cali, quæ perfectiori longè præstabant modo, quod imperfectiori antè præstiterat lux.* Ex quo facile conciliamus locum Siracidis c. 43. v. 2. quo Sol exoriens diem denunciare dicitur, & Gen. 1. v. 16, 18. de Sole & luna dicitur, quod dividere debeant lucem & tenebras. Non enim hic dicendum cum Eugubino, Catharino & Pererio primo statim die Solem fuisse conditû, quarto autem demum plena

na virtute instructum. Sed distingvendum hic est (1.) inter extraordinariam lucis productionem: & inter ordinariam causæ organicae ejusdem lucis constitutionem. Deus primo statim die lucem à tenebris, ut pote quæ initio erant confusæ, ab invicem distinxit, illamq; lucem miraculosè existere fecit, ut per triduum illud lucret: quarto autem die causam & vehiculum lucis condidit ordinarium, duo nempe magna *Πρωτότης*, non tantùm ut dierum ac noctium successione efficiere, ordinariè, sed sua etiam præfectura ipsis præssent. Gen. i. v. 16 (2.) Inter causam diei primam: & subordinatam. *Illà* est rerum omnium Conditor Deus, à quo in principio omnes res immediatè sunt productæ, sine coefficientis operatione, aut aliquo ad naturales earum causas habito respectu. Hic ergo primum, secundum ac tertium diem constituit, ita tamen ut pro liberrima sua voluntate ad id extraordinariè adhibuerit lucem *Ἐξ ὧν*, quam ejus gratia à condita mole universali statim creaverat: Hæc autem (subordinata) Sol erat & hodieum existit, qui ordinariè diem causatur, ordinariè inquam, quia Conditori si placeret, adhuc sine sole diem efficere facili negotio posset. 3. Inter tempus creationis cœptæ: & gubernationis continuatæ. Non in primo statim creationis tempore sol diei fuit causa, sed in mundi gubernatione. Confer B. Dn. D. Michaelem Walthertum in Harm. Bibl. p. 16. *Nunc non potest lux illa hoc præstare nisi Megalander B. Luther. quia jam non habetur esse, sed & tò benè esse.* Et in Tom. 10. Witteb. Germ. sup. Gen. *Ich halte es das für das dieses Licht beweglich gewesen, also daß es ein natürliches Tag von Aufgang bis zum Niedergang gemacht habe.* Neq; forsitan lux illa, ab eff:ctione diei hodie prosus venit excludenda, licet Sol diem efficiat, quia Sol lucret, sed lucis primæ beneficio. 2. Alter lucis primæ effectus est *potentiâ diaphanum opacum & tenebras actu illuminare.* Sicut enim Sol hodie sua præsentia per lucè dispellit tenebras, & diem facit artificialem: ita & ante solem conditum lux se habuit primæva. Illuminatio autem hæc facta est non immediatè, sed mediante luce accidentali & luminibus abinde sparjis & expressis. Neq; verò putandum est, quod lux omnes planè tollat tenebras, aut tenebræ tollant lucem, sed accessu saltem suo locum hanc relinquere, vel alium occupare cogit. Hinc est quod Sole nostrum hemisphærium illuminante, terram nostrorum Antipodum occupent tenebræ, quo de agant Astronomi, nec non Geographi. 3. Tertius lucis primigeniæ finis est, *existere stellarum materiam.* Habuit nempe citra dubium lux illa substantialis *πρωτότης*, quæ stellarum

eum dicitur facta esse materia, lucentem qualitatem, quæ cum sua substantia in solem, lunam ac reliquas stellas est transfusa & hodiernum in illis reperitur ac suppositatur. Et hæc est sententia non tantum Basilii homil. 6. sed plerorumque etiam Theologorum & commentatorum, nec non Physicorum, & probabiliter elicitur ex eo, quod non dicendum sit, lucem illam post triduum in nihilum fuisse redactam, quia (a) Deus eam produxit ad universi constitutionem (β) Dedit eam tanquam bonam, approbavit. (γ) Quia non cessavit dies, Ergo nec lux illa, quæ diem constituit. Quibus adducti rectius statuimus substantiam illam luminosam non in accidens esse permutatam, neque vel totam vel partem ejus interuisse, sed dispersam saltim & stellis proportionate impressam. Vide D. Varenium l. c. p. 64. & Casparum Bartholinum in Syst. Physf. tract. de stellis p. 118. Ita etiam Pelargus comment. in Cap. 1. Gen. p. 23. dicit, quod lux *πρωτογενος* cum luminaribus sit conjuncta. Et Damascenus: *His luminaribus, inquit, primogenitam lucem opifex indidit, non ut indigentem alia luce, sed ne otiosa elaborata lux illa maneret.* Quando verò dispersam fuisse dicimus lucem primigeniam, partes ei tribuimus non totius organici & dissimilares, sed similes, ut proinde tota essentia in minutissima etiam sit particula, licet non totum essentia, non secus ac elementa in qualibet minutissima parte totam retinent naturam, ut ut totum essentia sit in indivisibili.

Non ergo procedit, si quis hunc in modum argumentetur:

Lux primigenia est substantia.

Lux solis, lune ac stellarum, est lux primigenia. E.

Lux solis, lune, ac stellarum, est substantia.

Falsa enim est hypothesis, quasi lux primæva sit in accidens mutata. Tota lucis primævæ substantia tum quoad esse corporis lucidi in stellis condita est distributa, illisque in materiam cecidit, quæ materia, cum & ipsa substantia sit, de se lucem spargit, ideoque lux ista in stellis non est substantia, sed qualitas, æque ac in luce primæva erat accidens. *Dicitur* si illa lux fuit substantia & corpus lucidum, cur ergo vocatur lux, quod est nomen qualitatis, Verum facilis est responsio. Notandum modò est vocem lucis hic accipi per metonymiam causæ pro effectu. Neque insorgens hæc est locutio, cum ipse Sol ac luna vocentur luces seu luminaria, non tamen inde statim Sol ac luna erunt qualitates. Argumentum quod opponunt in contrarium est tale:

N. qualitas est substantiarum producendarum materia.

Lux

Lux primigenia est qualitas, & stelle sunt substantia. E.

Lux primigenia non est stellarum producendarum materia.

Minorem probant, quia nulla substantia vocatur dies, sicuti lux primigenia. Resp. Minor syllogismi ex disputatis supra est falsus. Lux primigenia est creationis terminus. E. non est qualitas seu accidens, sed substantia, quod & supra fuit probatum. Probationem quod concernit, locutio tropica non est confundenda cum propria. Proprie dies substantia non vocatur, bene tamen tropice, per metonymiam causae pro effectu, illa substantia, quae diem constituit, appellatur. Objici ulterius posset, quod hac ratione lux primigenia fuisset incompleta & imperfecta, cui tamen ejus obflare videtur bonitas, quam ipsa infert Dei artificis approbatio Gen. I. v. 4. Resp. Est fallacia consequentis. Digna omnino fuit lux, quae primo condita approbationem sui creatoris mereretur. Bona ergo dicitur, quia subjective & naturam fuit talis, & effectivè aspectu jucunda & usu utilis & amœna, non lædens oculorum lucem, nisi homo fuisset lapsus. Obscura enim illustrat, abscondita detegit, prostrata erigit, animos lætificat, tenebras pellit. Bona erat bonitate Metaphysica, quia conveniebat cum voluntate divina; tum physica, quia habuit omnia, quae pertinebant ejus bene esse & perfectionem secundam: Bona erat ratione causae efficientis Dei, qui solus est bonus; ratione formae, quia lux erat purissima & aspectu jucundissima: ratione finis, qui cum effectis conveniebat. Non tamen ita erat bona, ut non alia accidentaliter superaddi posset perfectio. Nam sic omnia essentialiter à Deo bona sunt facta, quae tamen manentibus iisdem accidentaliter magis perfici posse non repugnat.

THESIS III.

Non ergo lux primigenia per aliam substantiam describenda, sive illa spiritualis sit, ut Angelus, sive corporalis, ut Sol, ignis, nubecula.

Εκτελεσις.

§. I. Nostram hæcenus explicatam dedimus de luce prima sententiam, accedimus igitur ad oppositam, quæ ad duplicem referri classem potest. In priori collocandi illi sunt, qui aliud præter proprium, à nobis explicatum lucis tradunt subjectum, aut aliam substantiam luminosam: in altera ponendi erunt illi, qui lucem primævam non substan-

tiam, sed meram qualitatem & accidens fuisse defendunt. De priori hac vice, de posteriori in sequenti dispicimus theoremate.

§. 2. Accedimus ergo I. ad eos, qui lucem primigeniam definiunt substantiam spirituales. Ita Augustinus lib. 4. de Trinit. c. 1. & lib. 1. c. 3. de Genesi ad literam, Origenes, Beda, Hugo, Eucherius in Genesi, Lombardus lib. 2. dist. 13. q. 6. Zonaras, Rupertus Tuitensis lib. 1. de oper. Trinit. c. 11. alijq; Scholastici, qui omnes per lucem primigeniam intelligunt Angelos. Rationes hujus sententiae ponunt sequentes 1. quod creatio Angelorum ad primum hexaemeri diem referatur Job. 38. v. 7. ubi astra matutina & filii Dei, id est, Angeli Deum dicuntur laudasse, cum poneret fundamenta terrae. 2. quod creatio istorum Spirituum per lucidi ignis ignaeq; lucis productionem à Psalte describitur Psal. 104. v. 4. 3. Quod in lucida & ignea forma hominibus se conspiciendos praeberet confiterentur, 2. Reg. 2. v. 11. c. 16. v. 17. Verùm hanc sententiam ut falsam rejiciamus 1. ob rationes circa praecedens theorema à nobis allatas, quibus addimus 2. quod, ut notat B. D. Gerhardus in disp. xi. lrag. de creatione §. 3. p. 446. Mosis propositum sit praecipue corporalis & visibilis hujus mundi creationem describere. Lux autem illa de cujus creatione loquitur Moses disertè opponitur tenebris, quae erant super faciem abyssi, quas fulgore suo discussit. Lux ergo ista corporea fuit, non spiritualis, quia & Deus ipse post separationem lucis ac tenebrarum luci indidit nomen diei, tenebris verò nomen noctis. Jam verò corporea lucis praesentia vel absentia dierum ac noctium vicissitudinem efficit. Argumenta in contrarium allata facile solvuntur. Nam ad primum respondemus, certum quidem esse, Angelos intra creationis hexaemeron esse conditos, quicquid etiam contra disputent Genebrardus, Pontificius lib. 1. de Trinit. p. 69 & Volkelius Phorinianus lib. 2. de verit. Relig. c. 2. p. 3. Angelos ante mundi fabricationem fuisse conditos, sine fundamento adhaerentes; quo tamen praecise die Angeli à Deo fuerint creati, non adeo constat. Sed posito etiam Angelos primo statim die ante lucem *πρωτην* fuisse conditos, uti illud Exc. Du. D. Calovius tum autoritatibus ostendit, Tom. 3. Syst. p. 393. sq. & Tom. 4. p. 40. nondum sequitur, ergo Angeli fuerunt lux primava primo die condita, cum illud ne verbulo quidem in dicto Jobi capite 38. asseratur. Ad *Secundum* regerimus quod distingvendum sit inter appellationem propriam: & impropiam. Hieroplatos quidem Angelos vocat ignem urentem, sed improprie ac per aliquam analogiam, ob naturam purissimam, lucidissimam, subtilis-

list.

hissimam &c. Sic luxere omnes tanquam alba matutina in ipso creatio-
 nis tempore, non ut lux corporalis, sed per naturæ claritatem, per lucē
 puritatis & sanctitatis. Sic eodem modo ad *tertium* respondemus iusti-
 ficando consequentiam. Non sequitur Angeli in forma lucis apparere.
 E. sunt ipsa lux. Nam eodem modo, quia etiam in forma ignis sese ho-
 minibus præbuerunt conspiciendos, ignis aut ignei essent. Neq; tan-
 dem quod cum luce hæc creatos nunnulli putant Angelos, ut Erasmus
 Mæbachius in comment. Gen. c. 1. p. 8. ipsi statim erunt Angeli, quia
 sic & chaos, quod eodem die cum luce primæva est conditum, vel ipsa
 lux esset, vel Angelus aliquis, quod tamen absurdum.

§. 3. Rejicimus II. sententiam illorum, qui lucem primævam fuisse
 elementum ignis cum Damasceno lib. 2. de orth. fide c. 7. tradunt. Ita
 Vosius lib. 2. de Idolol. c. 38. 39. Patricius lib. 5. Pancosmogr. Polanus 1. 5.
 Syntagm. c. 16. Junius ad Gen. c. 1. v. 3. qui lucem statuit ortam ex ele-
 mento ignis sua in sede collocato. Tremellius, & ut huc eos trahit Gis-
 bertus Voerius in part. 1. disp. Theol. de creatione parte 3. p. 611. Hugo
 annot. in Genes. 6. & Nyssenus homil. super hexaem. Sed 1. obstat huic
 sententia propria & generalior vocabuli אור significatio. 2. vocabuli
 אור & חושך oppositio. 3. illius אור per אור seu lucem divina deno-
 minatio & ejusdem per אור ל privatio, ut ita illud אור quasi vica-
 rium fuerit luminis solaris circa radis & indigestæ illius molis hemi-
 sphaerium, ejus verò oppositum אור vicarium extiterit אור qualis
 etiamnum est in opposita hemisphaerica, sicuti hæc & similia urget D.
 Varenius l. c. concl. 3. p. 41. Et licet alicubi אור אור supponat pro igni, sic-
 ut אור אור in loco thesi antecedenti allegato Marc. 14. v. 54. id tamen
 non fit ex significatione vocabuli hujus originali, sed nexu materiali,
 neq; tamen ullibi supponit pro igne elementari notante eodem Varenio
 concl. 5. p. 43. Addo 4. quod ignis elementaris neq; fit אור אור,
 neq; אור אור, quorum utrumq; in luce fuit primogenia. Confer Ful-
 lerum, lib. 1. Miscell. c. 12. p. 74. 5. Tale necesse ratiocinium: *Aut lux ista fuit
 primus ille ignis elementaris, quem nonnulli Philosophorum supra ætherem
 sub concavo lunæ statuunt: vel fuit noster culinaris. Neuter fuit. Non prior,
 quia postea, quod ille dicitur, (quo de tamen, cum neq; Scriptura, neq; na-
 tura quid tradat, non immeritò dubitamus) probandum adhuc est, num-
 quid talis ignis aptus sit natus ad pellendas tenebras, ad discriminan-
 dum à nocte diem, quæ omnia vix probabant sententiæ adversæ pro-
 machi, siquidem illis istiusmodi ignis, ob nimiam, quam ei tribuunt,*

SATI-

raritatem, & subtilitatem ne quidem lucet, vel illuminat multò minus diem valebit efficere. Neq; *posterior*, quia ignis elementaris infra aërem existens inq; nostrum usum deputatus, nunquam tantæ est efficaciz, ut de se constituat diem, neq; tale ipsi à Coaditore officium est assignatum. 6. Argumentor à posteriori hunc in modum:

Cujus nature est ipsum materiatum nempe Sol, ejus etiam est materia, nempe lux primigenia.

At qui materiatum nempe Sol non est nature elementaris, & ignita.

E. neg. lux primigenia.

Major est extra controversiam posita. Minorem probo, quia ignis est elementum, & mistorum quidem ingreditur constitutionem, non verò corporum simplicium, quæ quoq; est Sol, & reliquæ stellæ, licet non absolutè & eo modo, quo cælum, 2. quia fecus ea, quæ sunt Soli propinquiora, ut regio aeris media, nec non nives in editissimis montium cacuminibus, magis experirentur egredientes è Sole igniculos, quam hodie fieri experimur. Quin jamdudum Sol omnisq; cum eo siderum exercitus continenti istorum igniculorum effluxione defecisset. Neq; moramur solis calorem, quem nonnulli objectant. Nam in sole calor non inhærens est & effectivus, sed effectivus; non formaliter, sed virtualiter. Sol est calidus. Sed quid de peculiari Stoicorum igne statuendum, quem dicunt artificialem, aut artificem intellectu præditum, ex quo siderum fingunt manum, referente Lipsio lib. 2. Physiol. c. 13. Nos salvo aliorum judicio ignem istum Stoicorum merum ducimus esse rationis commentum, & svave vani ingenii delirium. Tacet enim de eo Scriptura, tacet Natura, quid ergo vanorum hominum fingit lingua?

§. 4. Erant III. qui lucem Solis nomine lucis primigeniæ venire dicant. Quæ sententia præter Ambrosium Catharinum, Augustinum, Steuchum in *Cosmopæja*, Dionysium Areopagitam lib. de divinis nominibus cap. 4. defenditur à Thoma Aquinate loc. c. p. 126. Pererio, Danno & aliis. Sententiam suam probant 1. quod lux alia esse non potuerit quam Solis, quæ exornaret cælum. 2. Quod esse debuerat causa generationis ac conservationis sublunarium. 3. Quod lux in significatione absoluta pro ipso Sole accipiatur, Esa. 60. v. 19. Jerem. 4. v. 23. 4. Quod officium sit unum ergo & una eademq; res quæ debeat hoc officio fungi. Verùm neq; hæc tanti sunt ponderis, ut à veritatis tramite nos abducant. Contrariatur enim illa adversæ partis sententia 1. expressè Sancti amanuensis narrationi, qui Gen. I. v. 14. Solem ac Lunam duo

duo illa luminaria magna quarto demum die fuisse condita adferunt. Quomodo ergo intelligentur sub nomine lucis primo die creatæ? Sed excipiunt, esse in Mose Prolepsin, quatenus Sol quarto die repetitus ibidem intelligitur. Sed frustra talis excogitatur Prolepsis textui Sacro aperte contraria. Confunderentur hoc pacto Hexæmeri opera, & nulla esset in serie operum creationis certitudo. 2. Absurda est ista sententia. Nam ut disertè testatur versiculus 7. expansio secunda demum die fuit creata, in qua tamen Solem & Lunam esse negari à nemine potest. Si itaq; hoc, uti omnino est, verum est, qua ratione adversarii Solem cum sua luce dicunt prima die, ante expansi velut subjecti sui creationem conditum? sed 3. neq; lux Solis reliquis stellis cessit in materiam, uti de luce primæva superius fuit monitum, non itaq; venditari pro eadem potest. Rationes quibus pugnabant, non magni diximus momenti, quod ex resolutione innotescet. Nam 1. sine ratione putatur, quod non alia lux præter solem exornare poterit cælum. Equis quæso negabit Deum non idem absq; corpore Solis per peculiarem substantiam luminosam præstare potuisse? Noone etiam hodiè corpus solare haud per se, verum per lucem, sui quod est muneris exequitur? Et quæ tandem est sequela: Lux debet exornare cælum. E. Sol per illam debet intelligi? 2. Altera confundit tempus creationis seu hexæmeron, cum statu illud subsequuto. Non in illo requirebatur generationis ac conservationis causa, cum Deus ibi ageret immediatè; alia verò est ratio factæ creatione & naturâ jam instituta. Ergo ab hac ad mundi creationem non procedit argumentatio. 3. Tertia à particulari concludit ad universale, sed non sine vitio. Illa nempe nominis competentia est particularis, quæ concludere universaliter nequit. Ponamus igitur, luce nonnunquam ipsum designari solem, non tamen id fit semper & ubiq;. Et cur non Deus quoq; aut dies ipse, quibus nomen lucis sæpius solitariè convenit per lucem primævam indigitantur? Sed nec loca adducta probant ad quod probandum adducuntur. Locus siquidem ex Esa. 60. v. 19. desumptus probat potius contrarium. *Non erit tibi, inquit Propheta, Sol amplius in lucem diurnam.* Dicitur Jeremiæ 4. v. 23. à scopo est alienum, cum ibi vocabulum lucis positum sit Metaphoricè prout notat lætitiâ & felicitatem. A Metaphorica verò locutione ad propriam mala fit collectio. 4. Tandem neq; ab officio concluditur firmiter. Nam licet Gen. 1. v. 18. etiam de sole & luna dicatur quod tenebras debeant dividere, non tamen, ut ex ipso contextu, imò ipsissimis verbis apertissimum est, id de

D

Sole

Sole tantum, sed de Luna quoque distinctè venit acceptandum. Vide B. D. Jacobum Martini l. c. p. 117. Quid? quod ne Sol quidem sua presentia efficere diem potuerit, utpote qui jam ante erat, eodemq; jam existente, Sol demum quarto die cum reliquis stellis creabatur.

§. 5. Restat ut 4. eorum insellamus opinionem, qui lucem primariam fuisse nubem statuunt. Ita cum Ebrais nonnullis sentiunt Zanchius hb. 1. part. 2. Fullerus lib. 1. Miscell. c. 12. Cornelius à Lapide, in Comment. in Gen. nec non ut notat. l. c. Gisbertus Voëcius ante hos Beda, Hugo de S. Victore, Magister sententiarum 2. dist. 14. Bonaventura iridem, Et huc omnes illi sunt referendi, qui cum Becano Theol. c. 3. lucem ex aqua productam adstruunt. Non cum his facimus, quia 1. aliud est lux, aliud vero nubes lucida, 2. quia ex nubibus non sunt conditæ stellæ. *Non ex aquarum nebulis educla lux est, nec in unam celi partem, que nunc est Sol, collecta, sed per totum hemispherium celestis machine sparsim diffusa,* ait B. D. Salomon Gesnerus in Comment. in cap. 1. Gen. q. 2. Excipit Becanus: *Sicut Deus tempore Moysi produxit columnam igneam, que filiis Israël de nocte per desertum prelucebat: ita probabile est, cum primo die mundi produxisse corpus quoddam lucidum, quod mundum illuminaret.* Resp. Exemplum hoc planè est ἀλλόθρον, neque illustrans, neq; probans Becani assertum. Et si hac in materia loquimur, tenere debet, ad id saltem applicandum erit, quod Deus produxerit primo mundi initio corpus aliquod lucidum, quod nos non negamus. Hic enim est verborum Becani sensus: Sicut Deus tempore Moysi igneam produxit columnam: Sic probabile est, eundem Deum gloriosum in prima statim creatione corpus produxisse lucidum. Ut verò Deus columnam istam igneam non ex aqua efformavit: ita neque probabile est, eundem Deum nostrum in primo creationis momento corpus aliquod lucidum ex aqua produxisse. Hic sensus uti genuinus est, ita etiam falsæ Becani sententiæ est contrarius.

THESIS. IV.

Multo minus eadem per accidens debet definiri sive ἐνοπόσιον & concreatum, sive ἰδιοσύστατον & absolutum.

Εξ ἑσως.

§. 1. Hactenus cum prima adversariorum classe fuit disceptatum, qui spuriam luci primigeniæ adscribunt substantiam, congregiendum adhuc cum illis est, qui ex altera classe lucem primigeniam nudum accidens fuisse docent. Hiverò iterum in duas scinduntur partes, dum pro accidente ἐνοπόσιον seu qualitate inhirente alii: alii verò pro ἰδιοσύστατον pugnant

§. 2. Ac-

§. 2. Accidens ἐπιμέγετον seu inhaerentem qualitatem fuisse volunt
 Mercerus, Altingius, Lambertus Danæus in Physica Christiana tract. 1.
 c. 6. qui etiam à subjecto, cui necessariò insit, lucem primam à Patribus
 dictam fuisse corpoream putat c. 10. p. 9. Rationem cur eam corpus fuis-
 se neget, subjicit, quia in aërem lux hæc diffunditur, & illi misceri cernitur.
 At qui aër hic est corpus. E aut crescere hunc aërem lucis, tanquã alterius cor-
 poris accessione, oportet: aut duo corpora simul esse, & quidem eodem prorsus lo-
 co, quod nemo sanus concesserit. Præterea omnis actio, motusve rei & substan-
 tiæ (quæ est corporea) sit in tempore & ut ajunt successive. At quæ à luce illu-
 strantur, simul momentò, illustrantur, id est nullo oculi agit lux. Eandẽ cum
 Danæo influat tibiam, qui lucem primigeniam cœlestem qualitatem in
 cœlo vel aqua productam sunt persuasi. Ita cum Theodoro sentiunt
 Keckermannus, Bonfrerius in Gen. 1. Cornel. à Lapide l. c. Hurtadus de
 Mendoza disp. 3. Phys. sect. 2. §. 20. Episcopus lib. 4. inffit. sect. 3. qui lu-
 cem primævam vocat meram qualitatem ex & in portione aliqua aquæ
 condensata aut rarefacta resultantem. Gisbertus Voëtius l. c. p. 612. No-
 bis, inquit, in re tam controversa tutissimum semper visum fuit, statuere hæc
 lucem in toto cœlo stellato fuisse productam & dispersam: quarto autem die in
 creatas stellas (quæ Aristoteli partes densiores cœli sunt) contritam: quomodo
 aquæ primam dispersa in mare & voragine collectæ sunt. Imo non dubita-
 runt nonnulli Calvinistarum, quos citatos vide apud Hottingerum l. c.
 p. 59. lucem primævam explicare per cœli Empyreï splendorem. Hottinge-
 ri *Μηγετον* est t. hoc loco (nempe in Geneleos cap. 1. v. 3.) non tam essen-
 tiam, quàm lucis officium describi. 2. neutram sententiam (quod vel substan-
 tia sit, vel luminosa qualitas) formaliter hinc erui. 3. duas has sententias fa-
 cile si non conciliari, tolerari certe posse, ab allegoriis quippe remotas. Si corpus
 vocaveris lucidum lumen non tollis: si qualitatem luminosam, subjectum ei
 tribues, si non inhaerentia, adherentia saltem. 4. Ut unq. pari facilitate à Deo
 creari potuisse, corpus lucidum & qualitatem luminosam subjecto vel ordina-
 rio, vel dispensativo insitam. 5. Sententiam, quæ corpus lucidum primige-
 niam illam lucem appellat, paucioribus urgeri incommodis. Præcludit enim
 fores vexata controversia de subsistentia accidentis absq. subjecto & c. Alio-
 rum sententias citare supersedeo, ut brevitatè habeatur ratio. Vide
 Exc. Dn. D. Calovium, l. c. p. 1071.

§. 3. Quicquid de autoritate sit, nos veritati arbitramur magis esse
 consentaneum, lucem primævam non audam fuisse qualitatem lumi-
 nosam vel cœlo vel alii subjecto insitam, sed peculiarem substantiam.

Evia-

Evincunt hoc I. rationes supra in thesi secunda à nobis allatae. 2. sententia contrariae remotio facillima. Nam etiam probabilior illa opinio, quia caelo talis qualitas luminosa adscribitur, plurimas habet difficultates. Et quidem (α) falso nititur fundamento, uti ipse fateatur Gilbertus Voëtius, quod stellae sint partes caeli orbis sui densiores. Erroneum hoc est principium Physicum, siquidem stellae peculiares sunt mundi species, adeoque plusquam raritate ac densitate à caelo differunt. Contentum distinguendum erat à continente, non illud statim ejusdem est pars. Et unde quæso densitas in stellis? à caelo? neutiquam, sed ut jam supra fuit evictum, ex luce primigenia. Confer instit. Phys. B. Sperlingii lib. 3. p. 530. (β) Malè confunditur essentia caeli, cum essentia lucis. Propriam cuilibet speciei Deus Cosmoplastes dedit naturam & formam, quam licet nos ignoremus, tamen ideo negare non debemus. Habet propriam suam formam caelum, habent propriam stellae, quia illud constituitur & ab his distinguitur, & vice versa, sed non eam habet noster intellectus cognitam, qui facilius invenit, quid res non sit, quam quid sit. Benè in manuse. B. Sperling. Exercit. 3. *Caelum est certa mundi species. A specifica igitur forma habet esse suum, distingui ac operari. Non secus ac ignis per formam suam specificam essentiam, differentiam & operationes habet. Et forma illa non è materie potentia venit, sed è creatione suam traxit originem. Nomen autem peculiare forma ista non habet, sicut haec formarum est ratio. Nomina tu lapidis, inquit Scaliger, qui quotidie tuis oculis observatur, formam, & Phyllida solus habeto.* (γ) Falsum itidem est principium Physicum caelum esse corpus condensatum, cum Scriptura illud appellet expansum. (δ) Probandum adhuc erat, quod caelum sit lucidum. Accuratiores enim Physici caelo lucem denegant, quia corpus diaphanum & pellucidum est non vere lucidum. Quomodo autem quod luce caret, lucem dedit stellis? (ε) Caelum in Sacro codice legimus creatum, antequam crearentur stellae. Nam quarto demum die dixit Deus: fiant luminaria in expanso caeli. Quomodo autem frustra Deus multiplicavit entia? absurdè. Neque obstat, quod caelum & stellae quasdam affectiones habeant communes, ut quod caelum sit corpus simplex, stellae itidem, quod caelum sit incorruptibile & ingenerabile, stellae nihil minus. Distingvendae enim sunt affectiones communes à propriis. Sic & homo est corpus quantum, locale & temporale, nec non brutum tale corpus est. Homo tamen inde non fit brutum, nec ex hoc fit homo. A propriis ergo affectionibus propriam cujusque naturam in sequentibus faciendum

dum erat iudicium, non à generalibus. At stellas, dicunt, nonnunquam pro ipso cœlo usurpantur. Sit ita, nondum cœlum erunt stellæ & contra. Nam extrinseca illa est denominatio, non verò intrinseca; locutio ista tropica est & metonymica, non verò propria & accurata (§) Tandem, ut rectè notat Walaëus; si lux primigenia nuda fuit qualitas luminosa, lux vespere debuisset exstingvi, ut nox posset succedere, atque altero die rursus accendi, quod tamen est contra Scripturam S. quæ semel tantum fuisse creatam lucem & quidem primo die, disertè attestatur.

§. 4. Quibus ita positis, luci esse contraria quæ supra ex Danao fuere allata, neminem lateret. Sed iuvat paulò penitiùs ejus introspicere verba. Ipse i. Danaus l. c. refutans Augustinum, per lucem hanc non intelligi Angelos p. 3. probat inde, quod hæc lux sit referenda inter res physicas creatas. *Observandum, ait, lucem factam ac creatam esse, dici, quia factum est corpus lucidum, quod motu suo faciebat vesperam & mane, atq. diem consequenter.* Si hoc, corpus fuit, non accidens, res physica fuit, non qualitas, quæ talis res exornata fuit ac vestita. Et 2. quomodo id quod est mobile, nuda est qualitas? Res debet esse, quæ recipiat motum. 3. Confundit Danaus corpus cum qualitatibus. Corpus lucidum illuminat, sed non nisi mediantibus qualitatibus, luce ac radiis, unde est lumen. Sed quomodo hodiè Sol, Luna & reliqua corpora lucida illuminare aërem poterunt, non certè immediatè, sed mediante luce, quæ est corporis lucidi qualitas, quæ & ipsum est lucidum, & alia illuminat, ita tamen, ut lux illa maneat in corpore lucido intransitivè, licet id quod videtur emanare, non obstante, quod sit accidens intentionale, se habeat transitivè, ut verbi gr. quando radius transit in aërem & cum luce gignit lumen. Manet ergò quod non illuminare se & alia sit de natura effectuum corporis lucidi realium, sicuti effecta ejus intentionalia sunt radius & lumen quæ ex luce emanant. A luce nimirum est radius, qualitas in reum & acutum exiliens, à luce autem & radio est lumen, qualitas intentionalis in latum diffusa. Hinc tenendum probè inter lucem, lumen ac radios est discrimen, quæ distinguuntur ut qualitas & qualitatis effectus, ut qualitas realis & intentionalis, ut lux prima à luce secunda & tertia. Radius enim est quasi lux secundaria, seu fulgor & imago à prima luce exiliens: lumen verò est quasi lux tertia, tam à prima quam secunda luce emanans. Breviter: aër dicitur illuminari, non ac si lux in ipsum descenderet, sole post se relicto, sed quod tanquam in speculo imaginem sui imprimat, unde & nube obducta intercipitur, non secus

collig.

ac si speculo obducimus peplum. 4. Confundit Danzus actiones instantaneas seu momentaneas cum successivis. Illæ, ad quas spectat illuminationis, non dicuntur fieri in tempore. E. neq; successivè. Ubi tam ea 5. distingvendum inter actionem seu illuminationem: & inter ipsum medium, quo lumen ad motum lucidi videtur progredi. Hic non statim momentaneus est, ut lib. 5. Phys. q. 5. art. 2. volunt Conimbricenses, quia motus in instanti est nullus. Neq; etiam naturæ spiritali repugnat motus in tempore, id quod in sono aperte cognoscimus. Haud igitur aliter sibi succedit radius & id loci, quod ante se est, subit ac capit, quàm si baculus esset circumactus dicente Scaligero. Celerrimum enim in lumine reperimus motum, momentaneum nec in hoc, nec in ullo aliàs corpore deprehendimus. 6. Absurde ab aliis dicitur, quod lux primæva fuerit accidens à Deo in diversis partibus successivè productum, primum in aquis, deinde in cælo & aère. Sic equidem idem numero accidens Deus in diversis subjæctis subjective produxisset, quod non sine absurditate asseritur. 7. Non levis est Danzi error quò l. c. aquam lucis facit subjæctum. Falsò ibidem supponit, quod aër sit aqua luce collustrata, de quo vide B. Sperlingium in instr. Phys. lib. 4. p. 624. seq.

§. 5. Voëtii ænis, quam putat tutissimam, ex dictis in §. 3. præcedente satis intuta, si non falsa planè, est facta. Hottingeri *Ænis* non adeò videtur accurata, quia probandum ei (1) erat, non simul cum lucis officio describi ejus essentiam à Mose historico. Hic lucem illam asserit primo die creatam, numquid saltem ratione officii? Hoc certè sine essentia exequi lux non potuit. (2) Non benè dicitur, neutram sententiam ex textu erui formaliter, cum ipse in sequentibus concedat, ex analogia massæ indigestæ non malè concludi, lucem primævam fuisse corpus. (3) Frustra supponit duas illas sententias posse conciliari. Eritnè substantia accidens inhærens? certè differunt toto cælo. Sed (4) non accuratè addit, quod si non possint conciliari, tolerari certè possint. Rectius equidem toleratur ea, quæ est probabilior, & quæ minus est probalis rectius removeatur, cum veritas saltem sit una, non verò duplex. Non quidem qui luminosam statuit qualitatem omne tollit subjæctum, sed non tamen justum statim ei adsignat. Neque (5) quæritur quid Deus creare potuerit, sed quid jam actu creaverit.

§. 6. Sed habent, quas obediunt rationes, lucem primævam meram qui dicunt qualitatem. Objiçunt i. *Nulla substantia propriè dicitur lux, quæ est accidens corpori inhærens.* Resp. (a) Confunditur diversa lucis acceptio.

ceptio. Nulla quidem substantia vocatur lux in momento nempe secundo, bene tamen in momento primo. Nam sic (B) etiam Sol & Luna dicuntur luces, per eas, quæ disputavimus supra, *Obiic. 2. Quicquid per se incurrit in sensus, est accidens. Lux primigenia incurrit.* E. Resp. Nego minorem. Non Lux primigenia per se, sed mediante luce accidentali in sensus incurrisse dicitur, non secus ac hodie Sol & reliquæ stellæ. Opponunt 3. *Lux primigenia aliis rebus creatis accedebat. Non ergo substantia, sed accidens fuit.* Resp. Elumbis est consequentia à nudo nomine petita. Sit completum argumentum: Quicquid alii accidit est accidens. Lux primæva. E. Major certè non procedit: nam subsumo: Vestes homini accidunt, aurum poculo accidit. Ergo vestes vel aurum sunt accidentia. Non dixeris, nisi accidentaliter sapere desisteris. Distingvendum ergo inter accidens prædicabile: & prædicamentale. Illud etiam potest esse substantia, non verò hoc, uti ex Logicæ rudimentis est notissimum. Obvertunt 4. *Lux Gen. 1. distingvitur à corpore luminoso. E. per lucem simplex intelligitur qualitas.* Antecedens probant, quia opus primi diei vocatur lux, quarti verò luminare. Resp. Antecedens est falsum. Lux non distingvitur à corpore luminoso, sed tantum à luminaribus, id est, stellis. Corpus autem luminosum se habet ad stellæ tanquam ad speciem generis, quia sub genere isto etiam lux comprehenditur, quæ à stellæ differt ut à suo materiato materia.

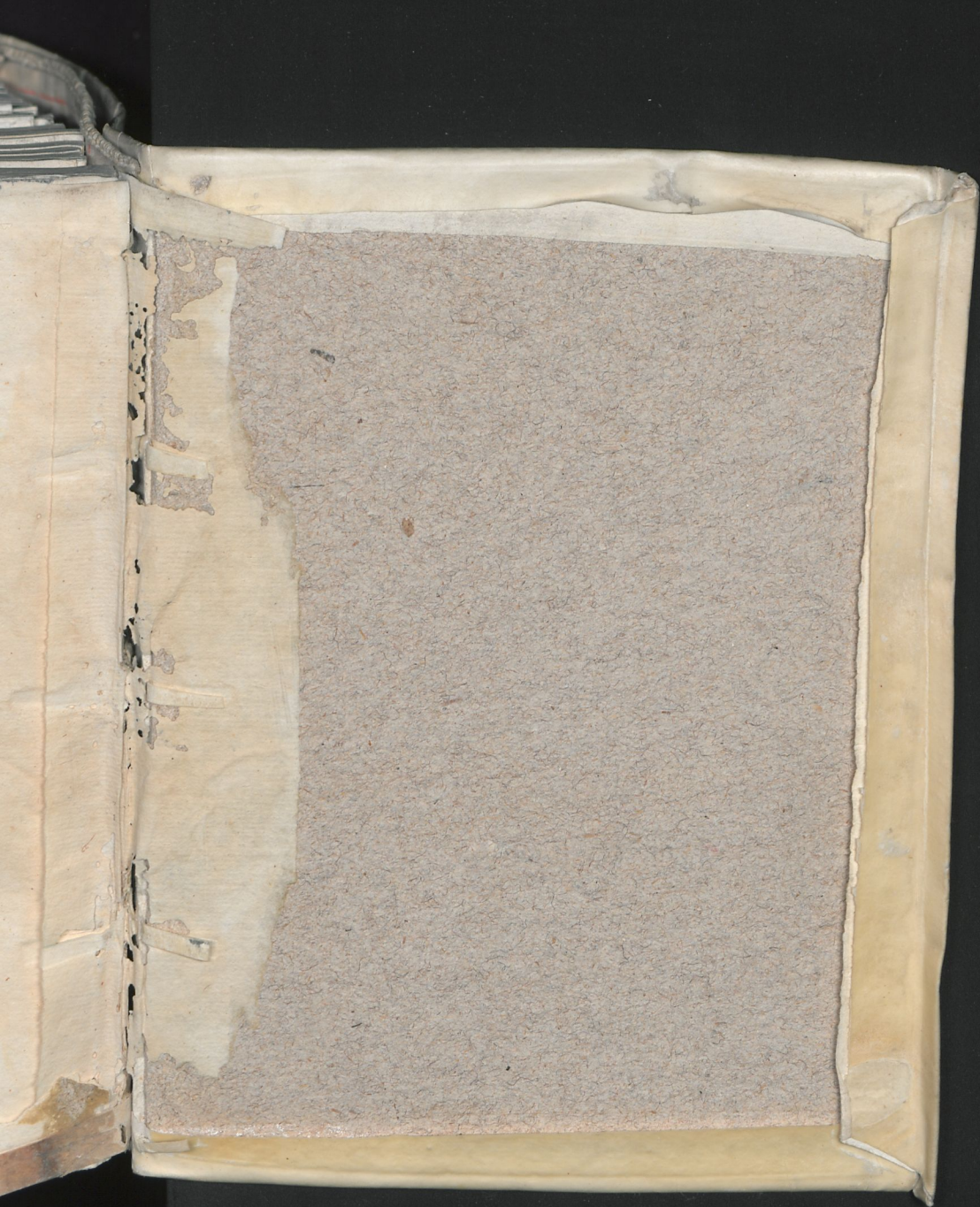
§. 7. Reliquum est, ut in illorum inquiramus mentem, qui lucem, primigeniam fuisse accidens *ἀπορροσίου* seu *ιδιοσυστου*, id est, accidens sine subiecto scriptitant. Ita cum Basilio Homilia 7. (uti communiter à Scholasticis ejus hæc trahitur autoritas) Bellarminus lib. 3. c. 20. de Euchar. Becanus conclus. 5. de operibus 1. diei, Tannerus, Cornel. à Lapide in comment. in cap. 1. Gen. p. 4. & nuperrimè Ricciolus in *Almagesto* novo lib. 9. sect. 1. q. 7. p. 210.

§. 8. Quicquid de autoritate Basilii sit, quam malè huc à Jesuitis rapi ostendunt B. D. Gerhardus in disp. 10. Mag. § 9. p. 447. Varenius l. c. p. 64. Vocat enim Basilius quidem lucis naturam *ἀκρῶς* & purissimam, nullibi tamen negat illam fuisse in subiecto, imò contrarium docet Homil. 2. p. 8. Sed uti dixi, quicquid de Basilio sit, nos illam Scholasticorum opinionem ut monstruosam, falsam & absurdam damnamus. Neque hic de omnipotentia Dei disputandum, num illà tale quid potuerit produci, siquidem nondum de ejus constet voluntate, an etiam ipsi hoc placeat. De statu in quo à Deo res sunt collocatæ, est videndum, non

non deo, in quo collocari extraordinariè possint. Finge enim Deum
 posse hoc quod actu datur accidens *ἐπιπέσειτον* reddere *ἀποπέσειτον* :
 Quid, numquid igitur accidens ita transmutatum permaneat acci-
 dens? Vide, quid dixeris. Sed quid multis? Negamus, lucem illam ab
 omni materiæ conjunctione primo triduo secretim extitisse, posteaque
 corporibus cœlestibus, tanquam vehiculis fuisse insitam. Nam non
 Deus immediatè lumen, sed corpus lucidum creavit suis vestitum ac-
 cidentibus. Nunquam lux illa fuit accidens *ἰδιοσύσειτον* per se, absolutè,
 & sine subjecto sustentante subsistens, quia accidens istiusmodi *ἰδιοσύ-
 σειτον* in natura est *ἀδιηγέηλον*. Certè nexus ille, qui intercedit inter sub-
 jectum, & accidens naturaliter est indissolubilis, adeo ut eò sublato ac-
 cidens intereat necessariò, juxta illud: Proprietatum deletio est natu-
 ræ negatio. Sed quid caput Jesuiticum? Procopius, ait (Ricciolus)
*ostendit tantam esse Dei potentiam, ut possit effectus & qualitates producere
 absq; substantiis, quod confirmat ab igne in rubo Moysi splendente, nec
 quicquam comburente, ibi enim splendorem à calore separatum fuisse,
 quemadmodum & calor ignis in fornace Babylonica. Non igitur, infert,
 mirandum, quod accidens sine subjecto primariò subsistere queat?* Sed mirabi-
 lia hæc sunt lepido capite Jesuitico digaa. 1. Procopius ostendit, sed
 non rectè; hinc Ricciolum faciliè credentem fallit. Novimus autem
περὶ τὸν ἑσθὲν, cur hæc defenserent Jesuitæ, suam nempe monstruosam
 transsubstantiationem ut obtudant (si Diis placet) faciliùs. Sed quid
 ostendi Procopius? Deum potuisse qualitates producere absq; substantiis;
 quas nam? splendorem & calorem sine igne. Egregia probatio nudam
 quæ infert possibilitatem. Ponamus enim Deum splendorem aut ca-
 lorem ibidem ab igne separasse. Ergone splendor & calor adhuc
 superfuere, & sine omni permanserunt subjecto? Tacet Jesuita. Sed
 2. confundantur accidens reale, & spirituale, quale est lumen in
 corpore *ἡσθὲν*, pellucido nempe aère. 3. distingvendum est inter
 actum primum & secundum. Ignis calor in fornace Babylonica
 fuit externè cohibitus, non remotus & extinctus. Proprium ergo
 illud non abfuit, licet operando se non exeruerit. Et quomodo
 tandem, si Deus urendi simul facultatem ab igne isto re-
 movit, dicitur fuisse miraculum?

TANTUM!

Deo primigeniæ LVCI patrI & fatoris sit honor!

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 8
Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

THEOLOGICA

11
rimigenia,

m ex
vers. 3, 4, 5.

ice Christo,

RESIDIO

RENDI, AMPLISSIMI
LENTISSIMI

S MEISNERI,

celeberrimi, Templi Ca-

ssimi, Facultatis Theolo-

Dni. Præceptoris, Patro-

ratem summa observan-

tendi.
γύστασιν collationi siffit

NDENS

US MEIER,

philosoph. Adjunctus.

io Majori

rtii. A.C. 1662. T 154

TERTIA.

BERGÆ,

SDTERI, Acad. Typ. A. 1702.